

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

Athens PIL
Athens Public International Law Center

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου, η GATS και η Ελληνική Αγορά Υπηρεσιών: μία συνοπτική παρουσίαση

**Όσα χρειάζεται να ξέρετε για τον ΠΟΕ και την
αλληλεπίδρασή του με την Ελληνική Αγορά
Υπηρεσιών μέσα από 20 Σύντομες Ερωτήσεις &
Απαντήσεις**

ΑΘΗΝΑ 2016

**Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου, η GATS
και η Ελληνική Αγορά Υπηρεσιών**
Όσα χρειάζεται να γνωρίζετε για τον ΠΟΕ και την αλληλεπίδρασή του
με την Ελληνική Αγορά Υπηρεσιών
μέσα από 20 σύντομες ερωτήσεις και απαντήσεις (Q & A)

Συντάκτες:

Ηλιάννα Νικολαΐδη
Χριστίνα Σιδέρη
Νίκος Αντωνιάδης
Λυδία Βενέρη

Συντονιστής θεματικής:

Παναγιώτης Θεοδωρόπουλος

Υπεύθυνος καθηγητής:

Δρ. Αναστάσιος Γουργουρίνης, Λέκτορας Νομικής Σχολής ΕΚΠΑ

Αθήνα, Μάιος 2016

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

Athens PIL
Athens Public International Law Center

Το Κέντρο Ερευνών Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου (Athens Public International Law Research Center – Athens PIL) αποτελεί ερευνητικό εργαστήριο που υπάγεται στη Νομική Σχολή του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Το έργο και οι δραστηριότητές του περιλαμβάνουν κάθε επιστημονική, ερευνητική και επιμορφωτική πρωτοβουλία ή δραστηριότητα που εμπίπτει στο

γνωστικό αντικείμενο του διεθνούς δικαίου, όπως συνέργειες με διεθνείς οργανισμούς, δημόσιες υπηρεσίες, Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης και άλλους επιστημονικούς και κοινωνικούς φορείς, της ημεδαπής και της αλλοδαπής, με στόχο τη μελέτη και υποβολή προτάσεων και εναλλακτικών μεθόδων αντιμετώπισης κοινωνικών/πολιτικών ζητημάτων.

Το Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων της Γενικής Συνομοσπονδίας Επαγγελματιών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδας (IME ΓΣΕΒΕΕ) είναι μη κερδοσκοπικός φορέας υλοποίησης μελετών και ερευνών, που αφορούν τις πολύ μικρές, μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις της ελληνικής οικονομίας. Ιδρύθηκε το Δεκέμβριο του 2006 με πρωτοβουλία της ΓΣΕΒΕΕ. Αποτελεί τον επιστημονικό της σύμβουλο σε θέματα οικονομικών και κοινωνικών

πολιτικών. Ασχολείται με τα ζητήματα της ανάπτυξης, της απασχόλησης, της φορολογίας, του ανταγωνισμού, της ασφάλισης και άλλων θεμάτων που αφορούν τις μικρές επιχειρήσεις.

Παρακολουθεί εκ μέρους της ΓΣΕΒΕΕ τις στρατηγικές που εφαρμόζουν οι κυβερνήσεις και αξιολογεί την πορεία των επιχειρησιακών προγραμμάτων. Επιπλέον, αποτελεί τον οργανισμό της ΓΣΕΒΕΕ που ασχολείται με τη δια βίου εκπαίδευση και συνεργάζεται στενά με το Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης της ΓΣΕΒΕΕ που σχεδιάζει και υλοποιεί ενέργειες επαγγελματικής κατάρτισης.

Το συντονισμό της συγκεκριμένης ενέργειας εκ μέρους του IME ΓΣΕΒΕΕ ανέλαβαν οι επιστημονικοί συνεργάτες Γιώργος Θανόπουλος και Δημήτρης Μπίμπας. Το σχεδιασμό της έκδοσης ο Γιάννης Μισεντζής.

Τι είναι το πρόγραμμα Trade Law Clinic?

Στο πλαίσιο του μαθήματος «Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο» στη Νομική Σχολή του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, και υπό την αιγίδα του Κέντρου Ερευνών Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου (Athens PIL), διοργανώθηκε κατά το ακαδημαϊκό έτος 2015-2016 για πρώτη φορά η «νομική κλινική» στο δίκαιο του διεθνούς εμπορίου (*Trade Law Clinic*).

Στο πλαίσιο του *Trade Law Clinic*, προπτυχιακοί φοιτητές της Νομικής Σχολής Αθηνών αναλαμβάνουν την εκπόνηση επιστημονικών μελετών (ενημερωτικών, συμβουλευτικών ή και ad hoc) σε καθορισμένες θεματικές κοινού ενδιαφέροντος, σε συνεργασία με φορείς και την κοινωνία των πολιτών, υπό την επίβλεψη και εποπτεία του επιστημονικού προσωπικού της Νομικής Σχολής. Σκοπός του *Trade Law Clinic* είναι η θέση της θεωρίας του δικαίου του διεθνούς εμπορίου στην πράξη, ώστε η παραγόμενη έρευνα να λαμβάνει υπόψη τις πραγματικές κοινωνικές ανάγκες και ανησυχίες. Στο πλαίσιο αυτό, η επιστημονική έρευνα πραγματοποιείται από τους συμμετέχοντες φοιτητές της Νομικής Σχολής Αθηνών, ενώ οι συνεργαζόμενοι φορείς πραγματοποιούν (σε βάθος ενός ακαδημαϊκού έτους) μία σειρά τακτών συναντήσεων μαζί τους προκειμένου να τους παρέχουν απαραίτητες πληροφορίες και προβληματισμούς και να τους κατευθύνουν ως προς τα πρακτικά ζητούμενα της έρευνας.

Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2015-2016, προπτυχιακοί φοιτητές της Νομικής Σχολής Αθηνών διεξήγαγαν έρευνα επί της θεματικής «Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου, η GATS και η Ελληνική Αγορά Υπηρεσιών», σε στενή συνεργασία με το στελεχιακό δυναμικό του Ινστιτούτου Μικρών Επιχειρήσεων της Γενικής Συνομοσπονδίας Επαγγελματιών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδας (ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ) και συνέταξαν την παρούσα έκθεση (report).

1. Τί είναι ο ΠΟΕ;

Ο ΠΟΕ, δηλαδή ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (World Trade Organization, WTO) είναι ο μεγαλύτερος και σημαντικότερος διεθνής οργανισμός που ασχολείται με τους κανόνες που διέπουν τη διεθνή εμπορική δραστηριότητα. Αποτελεί προϊόν ενός μαραθώνιου γύρου διακρατικών διαπραγματεύσεων, του Γύρου της Ουρουγουάης, που ξεκίνησε το 1986 και ολοκληρώθηκε τον Απρίλιο του 1994, με την υπογραφή της Συμφωνίας του Μαρακές από 123 κράτη, ενώ λειτουργεί από την 1η Ιανουαρίου 1995, με έδρα τη Γενεύη της Ελβετίας και αριθμώντας πλέον 162 κράτη-μέλη, τα οποία αντικατοπτρίζουν σχεδόν το 95% της παγκόσμιας εμπορικής δραστηριότητας.

Αν και ήδη μετρά πάνω από 20 χρόνια ζωής, στην πραγματικότητα, ο ΠΟΕ είναι ακόμα παλαιότερος, καθώς αποτελεί τη συνέχεια και εξέλιξη της Γενικής Συμφωνίας για τους Δασμούς και το Εμπόριο του 1947 (GATT'47), της οποίας η χώρα μας υπήρξε μέλος ήδη από το 1948 και η οποία αποτελούσε μια δέσμη κανόνων παγκόσμιας ισχύος με σκοπό τη διευκόλυνση της διεξαγωγής του διασυνοριακού εμπορίου αγαθών. Ακολουθώντας την εξέλιξη του διεθνούς εμπορίου και το πέρασμα από την ανταλλαγή κυρίως απτών αγαθών στην ανταλλαγή υπηρεσιών και ιδεών, ο ΠΟΕ ενοποίησε μία «βελτιωμένη» GATT'47 και περίπου ακόμα 60 δεσμευτικές Πολυμερείς και Πλειομερείς Συμφωνίες, Παραρτήματα, Αποφάσεις και Μνημόνια Συμφωνίας που απετέλεσαν προϊόν συγκεκριμένης διαπραγμάτευσης στο πλαίσιο του Γύρου της Ουρουγουάης σε μία «συμφωνία-πακέτο», τη Συμφωνία για την Ίδρυση του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, την οποία ένα κράτος μπορεί και πρέπει να αποδεχθεί ως σύνολο, προκειμένου να γίνει μέλος του ΠΟΕ.

2. Γιατί δημιουργήθηκε ο ΠΟΕ και σε τί αποσκοπεί;

Κυρίαρχος στόχος του ΠΟΕ είναι η διευκόλυνση της ομαλής, ελεύθερης, δίκαιης και προβλέψιμης ροής της εμπορικής δραστηριότητας

παγκοσμίως, στο πλαίσιο ενός πιο δυναμικού και ολοκληρωμένου συστήματος διεθνούς εμπορίου. Ο στόχος αυτός επιδιώκεται μέσω 6 βασικών λειτουργιών που ο Οργανισμός επιτελεί:

1. τη θέσπιση, εποπτεία και εφαρμογή αυτού που ονομάζεται “πολυμερές σύστημα εμπορίου”, το οποίο στην πράξη είναι ένα νομικό πλαίσιο, ένα σύνολο, δηλαδή, κοινώς αποδεκτών κανόνων και αρχών που θα πρέπει να διέπουν το διεθνές εμπόριο και που προέκυψε μετά από εντατικές διαπραγματεύσεις μεταξύ των κρατών-μελών του ΠΟΕ,
2. την παροχή ενός διεθνούς forum για την διαπραγμάτευση και παρακολούθηση της πορείας προς την περαιτέρω απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου,
3. την ειρηνική επίλυση διακρατικών εμπορικών διαφορών,
4. την ενίσχυση της διαφάνειας στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, τόσο σε διακρατικό όσο και σε κρατικό επίπεδο,
5. την παροχή βοήθειας στα αναπτυσσόμενα κράτη, ώστε να επωφεληθούν πλήρως από τη συμμετοχή τους στο διεθνές εμπορικό σύστημα και να χρησιμοποιήσουν το διεθνές εμπόριο ως μοχλό στις αναπτυξιακές τους προσπάθειες,
6. τη συνεργασία με άλλους μεγάλους διεθνείς οικονομικούς οργανισμούς αφιερωμένους στην εποπτεία, το συντονισμό και την προώθηση της παγκόσμιας οικονομικής πολιτικής και της διεθνούς οικονομίας.

3. Ποια είναι η σχέση μεταξύ Ελλάδας και Ε.Ε. στο πλαίσιο του ΠΟΕ;

Ως ένας από τους κυριότερους υπερασπιστές της σταδιακής απελευθέρωσης του διεθνούς εμπορίου, η Ευρωπαϊκή Ένωση, πλάι στα 28 κράτη-μέλη της, αποτελεί και η ίδια μέλος του ΠΟΕ και μάλιστα ιδρυτικό, μία ιδιομορφία που όμως χρήζει επεξήγησης. Όπως ορίζει η Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ε.Ε., η κοινή εμπορική πολιτική (η οποία περιλαμβάνει το εμπόριο αγαθών, υπηρεσιών και γενικότερα όλο το φάσμα των δραστηριοτήτων που ρυθμίζει ο ΠΟΕ) είναι ένας από τους τομείς στους

οποίους η Ένωση έχει άμεση και αποκλειστική αρμοδιότητα, αντί των μελών της. Με άλλα λόγια και στο πλαίσιο του ΠΟΕ, η Ε.Ε. λειτουργεί ως ενιαίος φορέας, εκπροσωπώντας αυτή όλα τα κράτη-μέλη της και εκπροσωπούμενη η ίδια από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η Επιτροπή εξ ονόματος και των 28 κρατών-μελών της Ένωσης, διαπραγματεύεται τις συμφωνίες του ΠΟΕ, με τις 28 ψήφους των κρατών-μελών της και υπερασπίζεται συνολικά τα συμφέροντά τους ενώπιον του μηχανισμού επίλυσης διαφορών του Οργανισμού. Αυτό βέβαια δε σημαίνει ότι τα μέλη της Ένωσης δεν έχουν λόγο ως προς το επίπεδο δεσμεύσεων που αναλαμβάνουν στο πλαίσιο του ΠΟΕ, αλλά μονάχα ότι οι σχετικές διαβουλεύσεις έχουν ήδη γίνει μεταξύ τους, σε ενωσιακό επίπεδο.

Ειδικότερα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή βρίσκεται σε συνεχή διαβούλευση με το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αναφορικά με τα σχετικά ζητήματα, υποβάλλοντας σε αυτά εκθέσεις ανά τακτά χρονικά διαστήματα. Κάθε κράτος-μέλος της Ένωσης ενημερώνει επακριβώς το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την θέση που επιθυμεί να τηρήσει απέναντι στα ζητήματα που συζητούνται εντός του ΠΟΕ, ενώ το σύνολο αυτών των επιμέρους θέσεων ομαδοποιείται και συντονίζεται εντός της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Εμπορικής Πολιτικής (EU Trade Policy Committee, TPC), η οποία και τα γνωστοποιεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή μαζί με τη σχετική εξουσιοδότηση, ώστε να παρουσιαστούν απλώς «δια στόματος» της τελευταίας στο πλαίσιο του ΠΟΕ. Βέβαια, για τη σύναψη νέων διεθνών Συμφωνιών στο πλαίσιο του ΠΟΕ, η Επιτροπή απαιτείται να έχει λάβει τη σχετική ειδική εξουσιοδότηση από το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Ως εκπρόσωπος των κρατών-μελών της, η Ένωση μεριμνά και για τη διασφάλιση της συνοχής της εθνικής νομοθεσίας των μελών της με τις υποχρεώσεις που η ίδια έχει αναλάβει στο πλαίσιο του ΠΟΕ. Η εσωτερική αυτή συνοχή διασφαλίζεται στο ενωσιακό επίπεδο με την έκδοση κυρίως Κανονισμών, αλλά και Οδηγιών, που λειτουργούν πρωτίστως για την ενίσχυση και προώθηση της ενιαίας ενωσιακής αγοράς, παράλληλα όμως συντονίζουν και την κοινή ενωσιακή πολιτική σε ζητήματα εξω-

ευρωπαϊκού διασυνοριακού εμπορίου, αφορώντας έτσι και τον ΠΟΕ.

4. Τί είναι η GATS;

Μία από τις σημαντικότερες συμφωνίες στο πλαίσιο της Συμφωνίας για την Ίδρυση του ΠΟΕ είναι η Γενική Συμφωνία για το Εμπόριο Υπηρεσιών (General Agreement on Trade in Services, GATS), η οποία αποτελεί το πρώτο και μόνο σύνολο πολυμερών και νομικά δεσμευτικών κανόνων που διέπουν τις συναλλαγές και τις επενδύσεις στον τομέα των υπηρεσιών. Η GATS ρυθμίζει τα κυβερνητικά μέτρα που επηρεάζουν με οποιοδήποτε τρόπο τις συναλλαγές και την παρουσία αλλοδαπών φορέων παροχής υπηρεσιών στις αγορές των κρατών-μελών του ΠΟΕ. Ως στόχο της έχει να θέσει τέρμα στις αυθαίρετες ρυθμιστικές παρεμβάσεις, να διασφαλίσει την διαφάνεια και την προβλεψιμότητα γύρω από τις νομικές διατάξεις που αφορούν το εμπόριο υπηρεσιών και να συμβάλει στην ανάπτυξη των διεθνών συναλλαγών και των επενδύσεων.

5. Πώς δομείται η GATS;

Η GATS αποτελείται από δυο μέρη, αφενός το «γενικό πλαίσιο» με τα παραρτήματά του και αφετέρου τις Συγκεκριμένες Υποχρεώσεις που κάθε κράτος-μέλος έχει επιλέξει να αναλάβει αναφορικά με την πρόσβαση αλλοδαπών παρόχων υπηρεσιών στην εθνική του αγορά. Με τη σειρά του, το γενικό πλαίσιο της συμφωνίας υποδιαιρείται σε έξι μέρη. Το μέρος I αποτελείται μόνο από το Άρθρο I της GATS και καθορίζει το πεδίο εφαρμογής της Συμφωνίας. Το μέρος II είναι το κύριο σώμα της Συμφωνίας, περιλαμβάνει τις Γενικές Υποχρεώσεις και εκεί αναφέρονται οι αρχές και οι κανόνες που προκύπτουν από αυτές, καθώς και τα βασικά σημεία για τις εξαιρέσεις. Το μέρος III αναφέρεται στις Συγκεκριμένες Υποχρεώσεις, οι οποίες είναι η Πρόσβαση στην Αγορά (Market Access), η Εθνική Μεταχείριση (National Treatment) και οι Πρόσθετες Ανεπιλημμένες Υποχρεώσεις (Additional Commitments). Το μέρος IV αφορά στην «προοδευτική απελευθέρωση», παροτρύνοντας τα κράτη-μέλη του Οργανισμού να αυξάνουν στο μέλλον την έκταση των συνολικά

ανειλημμένων Συγκεκριμένων Υποχρεώσεών τους. Τα μέρη V & VI καλύπτουν θεσμικά και διαδικαστικά θέματα, τη δημιουργία του Συμβουλίου Συναλλαγών στον τομέα των Υπηρεσιών και περιλαμβάνουν παραρτήματα (Annexes), τρία από τα οποία αφορούν ιδιαίτερους τομείς υπηρεσιών.

6. Τί είδους υπηρεσίες αφορά η GATS, πού εφαρμόζεται και τί δεν περιλαμβάνεται σε αυτή;

Αν και δεν υπάρχει στο κείμενό της ορισμός της «υπηρεσίας», η GATS αποσκοπεί να καλύψει το σύνολο των υπηρεσιών που παρέχονται στις συναλλαγές. Βεβαίως, ήδη στο Άρθρο I της Συμφωνίας υπάρχει ιδιαίτερη πρόβλεψη για τις υπηρεσίες που σχετίζονται με την επιδίωξη δημοσίου συμφέροντος σε τομείς, όπως π.χ. η εκπαίδευση, η υγεία, η κοινωνική ασφάλιση και το περιβάλλον. Οι υπηρεσίες αυτές δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της GATS και, επομένως, δεν καλύπτονται από καμία υποχρέωση που απορρέει από τη Συμφωνία, εφόσον αποδειχθεί ότι παρέχονται «κατά την άσκηση κρατικής εξουσίας», δηλαδή, σε μη εμπορική και μη ανταγωνιστική βάση. Ακόμα, η GATS δεν αφορά τα φορολογικά ή δημοσιονομικά μέτρα, αλλά ούτε και τα μέτρα διαχείρισης των συναλλαγματικών ισοτιμιών.

7. Τί είναι οι τρόποι παροχής υπηρεσιών στο Άρθρο I της GATS;

Το πώς μία υπηρεσία φτάνει στον αποδέκτη της παρουσιάζει στην πράξη μεγάλη ποικιλομορφία, που οφείλεται αφενός στις ιδιαιτερότητες του κάθε τομέα υπηρεσιών και αφετέρου σε τεχνικά εμπόδια που παραμένουν ή παραμερίζονται, χάρη στη σχετική τεχνολογική πρόοδο. Σε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα από τον τομέα των σταθερών τηλεπικοινωνιών, όταν κάποιος πραγματοποιεί μία αστική ή υπεραστική κλήση, αυτός και ο συνομιλητής του γίνονται αποδέκτες μίας τηλεπικοινωνιακής υπηρεσίας που βασίζεται σε ένα εκτενές τηλεπικοινωνιακό δίκτυο εντός των συνόρων της χώρας του. Όταν όμως μιλάμε για μία κλήση προς

το εξωτερικό, όπου ουσιαστικά οι συνομιλητές γίνονται αποδέκτες μίας τηλεπικοινωνιακής υπηρεσίας, η οποία, όπως και η ίδια η κλήση, διασχίζει τα σύνορα διαφορετικών χωρών, είναι φανερό ότι οι απαιτούμενες υποδομές, ο τρόπος που δρουν οι πάροχοι της υπηρεσίας αλλά και η νομοθεσία που πιθανώς ρυθμίζει τη δράση τους είναι όλα τελείως διαφορετικά. Σε μία προσπάθεια να καλύπτει πράγματι η GATS αυτή την τεχνική ποικιλομορφία που παρατηρείται σε όλες της υπηρεσίες αλλά και τη ρυθμιστική ανομοιογένεια που αναγκαία τη συνοδεύει, τα κράτη-μέλη αποτύπωσαν και συμπεριέλαβαν ήδη στο Άρθρο I της Συμφωνίας τέσσερις διακριτούς τρόπους (“modes of supply”) με τους οποίους μπορεί κάθε είδους υπηρεσία να παρέχεται στο πλαίσιο των συναλλαγών. Αυτοί είναι οι εξής:

1. **Διασυνοριακή παροχή (“cross-border supply”)**
Πρόκειται για την παροχή μίας υπηρεσίας από το έδαφος ενός κράτους-μέλους στο έδαφος άλλου κράτους-μέλους. Τόσο ο πάροχος όσο και ο χρήστης παραμένουν στο έδαφός τους, ενώ το μόνο που «μετακινείται» είναι η ίδια η παρεχόμενη υπηρεσία. Ένα παράδειγμα είναι η μετάδοση ενημερωτικών εκπομπών που προβάλλονται σε άλλη χώρα από την χώρα παραγωγής τους.
2. **Χρησιμοποίηση υπηρεσιών στο εξωτερικό (“consumption abroad”)**
Περιλαμβάνει μετακίνηση του χρήστη στο έδαφος του παρόχου, ώστε ο πρώτος να λάβει εκεί την υπηρεσία, με χαρακτηριστικότερα παραδείγματα τον τουρισμό, τις σπουδές στο εξωτερικό και τη μετακίνηση για λήψη ιατρικής περίθαλψης.
3. **Εμπορική παρουσία (“commercial presence”)**
Ο πάροχος υπηρεσιών «εγκαθίσταται» στο έδαφος μιας άλλης χώρας και παρέχει στους ευρισκόμενους εκεί χρήστες τις υπηρεσίες του. Εδώ εμπίπτει η σύσταση, απόκτηση ή διατήρηση νομικού προσώπου, υποκαταστήματος ή αντιπροσωπείας, με τυπικές περιπτώσεις τις θυγατρικές ξένων εταιριών ασφάλισης και τις αλυσίδες ξενοδοχείων.
4. **Παρουσία φυσικών προσώπων (“presence of natural persons”)**

Το μέρος που μετακινείται σε ξένο έδαφος είναι και πάλι ο πάροχος, ωστόσο εδώ πρόκειται για φυσικό πρόσωπο. Η διαμονή του περιορίζεται στο χρονικό διάστημα της παροχής της υπηρεσίας, δηλαδή δεν πρόκειται για άτομα που ζητούν μόνιμη εργασία ή διαμονή στο κράτος υποδοχής. Παραδείγματα είναι οι ελεύθεροι επαγγελματίες και τα άτομα που μετακινούνται στο εξωτερικό για την κατασκευή ενός έργου.

8. Τί είδους υποχρεώσεις προκύπτουν από τη GATS για ένα κράτος-μέλος και σε τί διαφέρουν μεταξύ τους;

Η GATS περιλαμβάνει δύο κατηγορίες υποχρεώσεων. Στην πρώτη κατηγορία, η οποία βρίσκεται στο μέρος II της Συμφωνίας, ανήκουν οι Γενικές Υποχρεώσεις, κάποιες από τις οποίες εφαρμόζονται σε όλο το φάσμα των υπηρεσιών («μη εξαρτημένες»), ενώ κάποιες άλλες μόνο στις υπηρεσίες, για τις οποίες τα κράτη-μέλη έχουν αναλάβει κάποια συγκεκριμένη Υποχρέωση («εξαρτημένες»). Η δεύτερη κατηγορία αποτελείται από τις Συγκεκριμένες Υποχρεώσεις, οι οποίες βρίσκονται στο μέρος III της Συμφωνίας και οι οποίες διαφοροποιούνται σημαντικά από τις Γενικές Υποχρεώσεις κυρίως επειδή, ως προς το εύρος τους, είναι προϊόν εξατομικευμένης διαπραγμάτευσης μεταξύ των κρατών-μελών του ΠΟΕ. Οι Συγκεκριμένες Υποχρεώσεις κάθε κράτους-μέλους αποτυπώνονται στο Πίνακα Συγκεκριμένων Υποχρεώσεων του (Schedule of Specific Commitments).

9. Τί είναι η ρήτρα του Μάλλον Ευνοούμενου Κράτους;

Η ρήτρα του Μάλλον Ευνοούμενου Κράτους (Most Favored Nation clause, MFN) αποτελεί μία από τις βασικότερες Γενικές Υποχρεώσεις της GATS και αποτυπώνεται στο Άρθρο II της Συμφωνίας. Σύμφωνα με αυτή, το κάθε κράτος-μέλος υποχρεούται να παρέχει αμέσως και άνευ όρων σε υπηρεσίες και παρόχους υπηρεσιών των άλλων κρατών-με-

λών του ΠΟΕ όχι λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση από αυτή που παρέχει σε παρεμφερείς υπηρεσίες και παρόχους υπηρεσιών οποιασδήποτε άλλης χώρας, ακόμα και μη μέλους του ΠΟΕ. Υπάρχει η δυνατότητα εξαίρεσης από αυτή την υποχρέωση, όχι όμως για απεριόριστο χρονικό διάστημα. Ποια η σημασία της; Παρέχει σταθερότητα, αμοιβαιότητα και διαφάνεια στις διεθνείς εμπορικές σχέσεις.

10. Ποιες άλλες Γενικές Υποχρεώσεις υπάρχουν στο πλαίσιο της GATS;

Εκτός από τη ρήτρα του Μάλλον Ευνοούμενου Κράτους, στο μέρος II της GATS περιλαμβάνονται και οι ακόλουθες σημαντικές Γενικές Υποχρεώσεις:

- ✿ **Διαφάνεια:** Η διαφάνεια είναι μία βασική αρχή για την επίτευξη της απελευθέρωσης του διεθνούς εμπορίου υπηρεσιών και η σχετική Γενική Υποχρέωση εντοπίζεται στο Άρθρο III της GATS. Σε τί εξυπηρετεί τις επιχειρήσεις; Τις βοηθά να διαπιστώσουν ποιοι νόμοι εφαρμόζονται για τις υπηρεσίες που παρέχουν σε μία άλλη χώρα, διευκολύνοντας τις να δραστηριοποιηθούν επαγγελματικά σε αυτή, πχ. όταν μία ελληνική εταιρεία παροχής κατασκευαστικών υπηρεσιών επιθυμεί να ανοίξει ένα υποκατάστημα στην Τουρκία. Οι βασικές υποχρεώσεις είναι η έγκαιρη δημοσίευση, η γνωστοποίηση και η διατήρηση κέντρων πληροφόρησης.

- ✿ **Αναγνώριση:** Στο Άρθρο VII της Συμφωνίας θεσπίζεται η Γενική Υποχρέωση Αναγνώρισης, με την οποία τα κράτη-μέλη παροτρύνονται να προβαίνουν σε αναγνώριση εκπαίδευσης, εμπειρίας, άδειας ή πιστοποιητικού που έχουν εκδοθεί σε άλλη συγκεκριμένη χώρα. Προκειμένου να μειωθεί ο κίνδυνος καταχρηστικής εφαρμογής του καθεστώτος που προβλέπεται με την εν λόγω υποχρέωση, καθορίζονται ρητά κάποιοι περιορισμοί πχ. ότι η αναγνώριση θα πρέπει να βασίζεται σε αντικειμενικά κριτήρια και να μη γίνονται διακρίσεις μεταξύ κρατών στις οποίες υπάρχουν όμοιες συνθήκες.

- ✿ **Εσωτερικές Ρυθμίσεις:** Η GATS αναγνωρίζει το κυριαρχικό δικαίωμα των κρατών-μελών

να ρυθμίζουν την εγχώρια παροχή υπηρεσιών, ωστόσο αυτή η ελευθερία περιορίζεται από κριτήρια που προβλέπονται στο Άρθρο VI της GATS. Ποια η σημασία τους; Η αποφυγή λήψης από τα κράτη-μέλη του ΠΟΕ τυχόν εσωτερικών ρυθμιστικών μέτρων, τα οποία συνιστούν συγκεκριμένους περιορισμούς στο εμπόριο υπηρεσιών και που ουσιαστικά θα αναιρούσαν ολικά ή μερικά τις Συγκεκριμένες Υποχρεώσεις τους, πχ. όσον αφορά τις απαιτήσεις σχετικά με τα προσόντα, τις διαδικασίες και τους όρους έκδοσης των αδειών, πρέπει να εξασφαλίζεται ότι οι σχετικές απαιτήσεις, βασίζονται σε αντικειμενικά και διαφανή κριτήρια, όπως τα προσόντα και η ικανότητα παροχής υπηρεσιών.

11. Τί σημαίνει Πρόσβαση στην Αγορά;

Η σημαντικότερη μορφή δέσμευσης που ένα κράτος μπορεί να αναλάβει στο πλαίσιο των Συγκεκριμένων Υποχρεώσεων της GATS είναι η παροχή Πρόσβασης στην Αγορά του (Market Access). Περιεχόμενό της αποτελεί η υποχρέωση του κράτους να επιτρέψει σε αλλοδαπούς παρόχους υπηρεσιών να δραστηριοποιηθούν σε συγκεκριμένο τομέα υπηρεσιών της εθνικής του αγοράς. Αυτό γίνεται με την καταρχήν απαγόρευση επιβολής ποσοτικών ή ποιοτικών περιορισμών, που απαριθμούνται εξαντλητικά στο άρθρο XVI της GATS και που ενδεικτικά αφορούν είτε τον αριθμό των παρόχων που επιτρέπεται να δραστηριοποιούνται σε μία συγκεκριμένη αγορά υπηρεσιών είτε τη νομική μορφή που πιθανώς απαιτείται να έχουν. Βέβαια, ένα κράτος-μέλος μπορεί να διατηρήσει τη δυνατότητα υιοθέτησης τέτοιων περιορισμών, ακόμα και σε τομείς για τους οποίους έχει αναλάβει την σχετική Υποχρέωση, εφόσον προηγουμένως το έχει προσδιορίσει ρητά στον Πίνακα Συγκεκριμένων Υποχρεώσεων του.

12. Τί σημαίνει Εθνική Μεταχείριση;

Αναγκαίο συμπλήρωμα της εισόδου ενός αλλοδαπού παρόχου υπηρεσιών στην εθνική αγορά ενός κράτους-μέλους αποτελεί η περαιτέρω υπο-

χρέωση του τελευταίου να μην τον αντιμετωπίζει λιγότερο ευνοϊκά από τους εθνικούς παρόχους, γιατί διαφορετικά, θα αναιρούταν στην πράξη η αναληφθείσα υποχρέωση Πρόσβασης στην Αγορά. Προς το σκοπό αυτό, προβλέπεται στο Άρθρο XVII της GATS η Συγκεκριμένη Υποχρέωση παροχής Εθνικής Μεταχείρισης (National Treatment), περιεχόμενο της οποία αποτελεί η απόδοση σε αλλοδαπούς παρόχους όχι λιγότερο ευνοϊκής μεταχείρισης από την παρεχόμενη στους ημεδαπούς παρόχους ομοειδών υπηρεσιών. Άπαξ και η δέσμευση εθνικής μεταχείρισης αναληφθεί, το κράτος-μέλος οφείλει να απέχει από ενέργειες που θα φέρουν τους αλλοδαπούς παρόχους σε θέση υποδεέστερη των εθνικών, είτε άμεσα, δια του νόμου, είτε έμμεσα, εκ του αποτελέσματος του νόμου.

13. Τί λόγο έχει κάθε κράτος ως προς το επίπεδο δέσμευσής του από τις Γενικές και τις Συγκεκριμένες Υποχρεώσεις της GATS; Πώς λειτουργεί αυτό στην ελληνική περίπτωση της Ευρωπαϊκής εκπροσώπησης στον ΠΟΕ;

Στο κομμάτι των Γενικών Υποχρεώσεων, πρέπει να λεχθεί ότι τα κράτη-μέλη του ΠΟΕ δεν μπορούν να επιλέξουν το επίπεδο της δέσμευσής τους, αλλά μονάχα να εξαιρεθούν από κάποια υποχρέωση, υπό προϋποθέσεις και για περιορισμένο χρονικό διάστημα. Ο λόγος είναι ότι οι Γενικές Υποχρεώσεις διαπραγματεύτηκαν άπαξ, πριν την υπογραφή της GATS και το περιεχόμενό τους έχει πλέον παγιωθεί. Όσον αφορά το κομμάτι των Συγκεκριμένων Υποχρεώσεων, κάθε κράτος-μέλος έχει πλήρη λόγο ως προς το επίπεδο δέσμευσης που επιθυμεί, διαπραγματευόμενο με τα υπόλοιπα μέλη το εύρος των υποχρεώσεων του για παροχή Πρόσβασης στην Αγορά και Εθνικής Μεταχείρισης, ειδικά για κάθε τομέα υπηρεσιών ή τρόπο παροχής τους και αποτυπώνοντας το στον Πίνακα Συγκεκριμένων Υποχρεώσεων του. Τι σημαίνει αυτό; Ότι ένα κράτος-μέλος δεν μπορεί να εξαναγκαστεί να «ανοίξει» την αγορά του παραπάνω από όσο επιθυμεί. Το προφανές ωστόσο είναι ότι τουλάχιστον μία Συγκεκριμένη Υποχρέωση πρέπει να έχει κάπου αναληφθεί, αλλιώς δεν θα υπήρχε τίποτα να απο-

τυπωθεί στον Πίνακα Συγκεκριμένων Υποχρεώσεων του κράτους-μέλους, που πρέπει να έχει έναν τέτοιο, όπως όλα τα μέλη του ΠΟΕ.

Όπως προαναφέρθηκε, η Ελλάδα και τα υπόλοιπα κράτη-μέλη της Ε.Ε. εκπροσωπούνται στις διαπραγματεύσεις στο πλαίσιο του ΠΟΕ από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (βλ. ερώτηση 3). Φέρνοντας ως παράδειγμα την Ελλάδα στο πλαίσιο της GATS και των διαπραγματεύσεων για την ανάληψη Συγκεκριμένων Υποχρεώσεων, η διαδικασία είναι η εξής: η ελληνική πλευρά θα υποβάλλει τις θέσεις της στο Συμβούλιο της Ε.Ε., το οποίο διαβουλεύεται εντός της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Εμπορικής Πολιτικής με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξουσιοδοτώντας την τελευταία να προβεί στις αναγκαίες διαπραγματεύσεις εντός του ΠΟΕ, αντί των μελών της Ένωσης.

έχει αναλάβει κάθε κράτος-μέλος της GATS και η αναγραφή αυτή αποσκοπεί στη διασφάλιση της σταθερότητας, της διαφάνειας και προβλεψιμότητας ως προς τους όρους που ισχύουν στην αγορά υπηρεσιών του. Με απλά λόγια, γίνεται εύκολο να καταλάβει κάποιος το ρυθμιστικό πλαίσιο που ισχύει σε μία άλλη χώρα απλά και μόνο διαβάζοντας το Πίνακα Συγκεκριμένων Υποχρεώσεων της. Ακολουθεί μία ενδεικτική αποτύπωση τμήματος από έναν Πίνακα Συγκεκριμένων Υποχρεώσεων καθώς και ένα επεξηγηματικό υπόμνημα για κάθε έναν από τους τυποποιημένους όρους που εντοπίζονται σε αυτόν και που χρησιμοποιούνται για να προσδιοριστεί το εύρος των ανειλημμένων υποχρεώσεων και το σχετικό επίπεδο δέσμευσης.

14. Τί είναι ο Πίνακας Συγκεκριμένων Υποχρεώσεων;

Στον Πίνακα Συγκεκριμένων Υποχρεώσεων αναγράφονται οι Συγκεκριμένες Υποχρεώσεις που

(α) Τομέας ή Υποτομέας	(β) Περιορισμοί στην Πρόσβαση στην Αγορά	(γ) Περιορισμοί στην Εθνική Μεταχείριση	(δ) Πρόσθετες Ανειλημμένες Υποχρεώσεις
I. ΟΡΙΖΟΝΤΙΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ			
ΟΛΕΣ ΟΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΟΥ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ ΣΤΟΝ ΠΙΝΑΚΑ	(3) Απαιτείται άδεια της αρχής για την αγορά ακίνητης περιουσίας σε παραμεθόριες περιοχές	(3) Καμία υποχρέωση για τις επιδοτήσεις έρευνας και ανάπτυξης	(4) Για την άσκηση επαγγέλματος, προϋποτίθεται η ιδιότητα του μέλους του οικείου επαγγελματικού συλλόγου
II. ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΑΝΑ ΤΟΜΕΑ			
9. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΥΓΓΕΝΕΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ Α. Ξενοδοχειακές υπηρεσίες και υπηρεσίες εστίασης (CPC 641-643)	(1) Καμία ανάληψη υποχρέωσης*(v) (2) Καμία επιφύλαξη(i) (3) Καμία επιφύλαξη (4) Καμία ανάληψη υποχρέωσης, εκτός...(iv)	(1) Καμία ανάληψη υποχρέωσης* (2) Καμία επιφύλαξη (3) Καμία επιφύλαξη εκτός...(ii) (4) Καμία ανάληψη υποχρέωσης(iii)	

Υπόμνημα:

- (1)-(4) Τρόποι παροχής υπηρεσιών (βλ. ερώτηση 6)
- (α) Στήλη τομέων/υποτομέων: Τα είδη των υπηρεσιών που έχουν συμπεριληφθεί στον Πίνακα ώστε να αναληφθούν Συγκεκριμένες Υποχρεώσεις.
 - (β) Στήλη Πρόσβασης στην Αγορά: Οι Υποχρεώσεις που έχουν αναληφθεί ή οι Επιφυλάξεις που έχουν διατηρηθεί σχετικά με την παροχή Πρόσβασης στην Αγορά.
 - (γ) Στήλη Εθνικής Μεταχείρισης: : Οι Υποχρεώσεις που έχουν αναληφθεί ή οι Επιφυλάξεις που έχουν διατηρηθεί σχετικά με την παροχή Εθνικής Μεταχείρισης.
 - (δ) Στήλη Πρόσθετων Ανεπιληπμένων Υποχρεώσεων: Οι επιπλέον των προαναφερθέντων αναληφθείσες Υποχρεώσεις και οι τυχόν αντίστοιχες Επιφυλάξεις.
 - I. Υποχρεώσεις και Επιφυλάξεις που θα διέπουν ευρύτερες ομάδες υπηρεσιών ή και το σύνολο των υπηρεσιών στον Πίνακα και που γράφονται στην αρχή του, προς αποφυγή επαναλήψεων.
 - II. Υποχρεώσεις και Επιφυλάξεις που διέπουν συγκεκριμένους τομείς ή και υποτομείς υπηρεσιών.

Επίπεδο Δέσμευσης - Ορολογία:

- (i) Καμία επιφύλαξη (None): Ανάλυση του συνόλου των υποχρεώσεων είτε του Άρθρου XVI είτε του Άρθρου XVII της GATS, λαμβάνοντας βεβαίως υπόψιν και τις τυχόν οριζόντιες επιφυλάξεις που έχουν αναγραφεί στο πρώτο μέρος του Πίνακα.
- (ii) Καμία επιφύλαξη, εκτός... (None, except...): Ανάλυση υποχρέωσης υπό περιορισμούς.
- (iii) Καμία ανάληψη υποχρέωσης (Unbound): Το κράτος επιφυλάσσει το δικαίωμά του για επιβολή κάθε είδους περιορισμών, χωρίς δεσμεύσεις.
- (iv) Καμία ανάληψη υποχρέωσης, εκτός... (Unbound, except...): Διατηρείται η δυνατότητα εισαγωγής κάθε περιορισμού, έχοντας ως μόνη υποχρέωση αυτή που το κράτος ανέγραψε ρητά στον Πίνακα.
- (v) Καμία ανάληψη υποχρέωσης* (Unbound*): Η ανάληψη υποχρέωσης δεν θα είχε αντίκρουσμα, καθώς δεν είναι τεχνικά εφικτό να παρέχεται η υπηρεσία με τον εν λόγω τρόπο παροχής.

15. Μπορούν τα κράτη-μέλη του ΠΟΕ να ανακαλέσουν πλήρως τις Υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει ή να τις τροποποιήσουν αυξάνοντας τις Επιφυλάξεις τους;

Οι Γενικές Υποχρεώσεις που προβλέπονται από τη GATS και το περιεχόμενο των οποίων έχει παγιωθεί, δεσμεύουν τα κράτη-μέλη του ΠΟΕ, τα οποία δεν μπορούν πλέον να τις ανακαλέσουν ή να τις τροποποιήσουν, μειώνοντας το επίπεδο δεσμευσης τους. Από την άλλη, όσον αφορά τις Συγκεκριμένες Υποχρεώσεις, κάθε κράτος-μέλος δεσμεύεται να παρέχει την υποσχεθείσα μεταχείριση από τη στιγμή που έχει αναγράψει μια τέτοια Υποχρέωση στον Πίνακα του. Σε αντίθεση όμως με τις Γενικές Υποχρεώσεις, οι Συγκεκριμένες βρίσκονται υπό συνεχή διαπραγμάτευση. Πιο συγκεκριμένα, τα κράτη-μέλη δεν «παγιδεύονται» σε ένα δρόμο χωρίς επιστροφή, αλλά προβλέπεται μηχανισμός επαναδιαπραγμάτευσης των Συγκεκριμένων Υποχρεώσεων τους, ο οποίος τους επιτρέπει, υπό προϋποθέσεις, να ανακαλέσουν ή να τροποποιήσουν τις αναληφθείσες υποχρεώσεις τους. Πλήρης ανάκληση όλων των Συγκεκριμένων Υποχρεώσεων, ωστόσο, δεν είναι δυνατή, καθώς ουσιαστικά θα σήμαινε αποδέσμευση του κράτους από την ίδια τη GATS και άρα ολόκληρο τον ΠΟΕ.

16. Με την προσχώρηση της Ελλάδας στον ΠΟΕ, μήπως η ελληνική αγορά έχει εκτεθεί χωρίς περιορισμούς στον ξένο ανταγωνισμό; Υπάρχουν δικλείδες ασφαλείας;

Η GATS δεν επιβάλλει έναν προκαθορισμένο βαθμό απελευθέρωσης για τις αγορές υπηρεσιών όλων των κρατών-μελών του ΠΟΕ. Υπενθυμίζεται ότι η διαπραγμάτευση της Συμφωνίας έγινε από τις ίδιες τις κυβερνήσεις, οι οποίες και κυρίαρχα καθόρισαν το πλαίσιο εντός του οποίου οι επιχειρήσεις και οι ιδιώτες μπορούν να λειτουργήσουν στην αγορά τους. Δηλαδή, τα κράτη-μέλη του ΠΟΕ αποφάσισαν τα ίδια την έκταση των δεσμεύσεών τους μέσω των καταχωρίσεων στον Πίνακα Συγκε-

κριμένων Υποχρεώσεων τους.

Ακόμα όμως και όταν τα κράτη-μέλη έχουν αναλάβει κάποιες δεσμεύσεις, στο πλαίσιο της GATS αναγνωρίζεται ότι υπάρχουν λόγοι δικαιολογημένης παρέκκλισης από αυτές. Το Άρθρο XIV της GATS περιλαμβάνει τις Γενικές Εξαίρεσεις, οι οποίες λειτουργούν ως δικλείδα ασφαλείας και μέσο άμυνας για τα κράτη στην περίπτωση που έχουν λάβει κάποιο μέτρο το οποίο αντιβαίνει στις υποχρεώσεις τους.

Ειδικότερα, τα κράτη-μέλη δικαιούνται να λάβουν κατάλληλα και απαραίτητα μέτρα για την:

1. Προστασία της δημόσιας ηθικής και της δημόσιας τάξης (π.χ. προστασία των ανηλίκων)
2. Προστασία της ζωής και της υγείας των ανθρώπων, των ζώων και των φυτών (π.χ. περιβαλλοντική νομοθεσία για την προστασία ειδών υπό εξαφάνιση)
3. Συμμόρφωση με μη αντίθετους προς την Συμφωνία νόμους και κανονισμούς (π.χ. προστασία των καταναλωτών, της ιδιωτικής ζωής και ασφάλεια των παρεχόμενων υπηρεσιών)
4. Εξασφάλιση της επιβολής ή είσπραξης άμεσων φόρων
5. Εφαρμογή συμφωνιών για την αποφυγή της διπλής φορολογίας

Παράλληλα, το Άρθρο XIVbis της GATS περιλαμβάνει την Εξαίρεση Ασφαλείας, προβλέποντας ότι τα κράτη-μέλη του ΠΟΕ μπορούν να μην παρέχουν πληροφορίες, την αποκάλυψη των οποίων θεωρούν αντίθετη με τα συμφέροντα ασφαλείας τους και ότι μπορούν να λαμβάνουν μέτρα, τα οποία θεωρούν αναγκαία για την προστασία των βασικών συμφερόντων εθνικής ασφαλείας τους. Επιπλέον, επιτρέπεται η λήψη μέτρων που θεωρούνται αναγκαία για την υλοποίηση των υποχρεώσεων που τα κράτη-μέλη υπέχουν βάσει του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφαλείας.

Στα πλαίσια μίας υπόθεσης, τα δικαιοδοτικά όργανα του ΠΟΕ έχουν διαμορφώσει μία διαδικασία ζύγισης και εξισορρόπησης (“weighting & balancing test”) με συγκεκριμένα βήματα, ώστε να καταλήγουν στην κρίση για το εάν ένα μέτρο εμπίπτει στις προαναφερθείσες εξαίρεσεις. Ωστόσο, να σημειωθεί ότι από τις 44 περιπτώσεις επίκλησης

των εξαιρέσεων, μόνο 1 φορά έχει γίνει δεκτό ότι συντρέχει περίπτωση εφαρμογής τους.

17. Προβλέπεται στη GATS κάποια βοήθεια για τις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις; Υπάρχουν απτά οφέλη για μία ΜΜΕ από τις Γενικές Υποχρεώσεις της GATS;

Δυστυχώς δεν προβλέπεται κάποιο είδος χρηματοδότησης προς τις επιχειρήσεις από καμία από τις Συμφωνίες στο πλαίσιο του ΠΟΕ. Αναμφίβολα, όμως, οι πάροχοι υπηρεσιών μπορούν να επωφεληθούν από τις Γενικές Υποχρεώσεις που τα κράτη-μέλη έχουν αναλάβει, ουσιαστικά για να τους διευκολύνουν. Ιδιαίτερα στο κρίσιμο προπαρασκευαστικό στάδιο κατά το οποίο ένας πάροχος υπηρεσιών προετοιμάζει την είσοδο του στην αγορά μίας άλλης χώρας, ή ακόμα και στη δική του, οι Γενικές Υποχρεώσεις της GATS διαδραματίζουν καίριο ρόλο, διευκολύνοντας και ωφελώντας σημαντικά έναν πάροχο υπηρεσιών. Συγκεκριμένα, επιβάλλοντας στα κράτη υποχρεώσεις διαφάνειας, διατύπωσης σαφών κριτηρίων αναγνώρισης και τήρησης απλουστευμένων διαδικασιών πιστοποίησης, η GATS μεριμνά ώστε πλέον η δραστηριοποίηση σε μία αλλοδαπή αγορά να μην είναι μονάχα προνόμιο πολυεθνικών εταιριών με ατελείωτους πόρους και εκτεταμένα δίκτυα πληροφόρησης, αλλά και των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, για τις οποίες το κόστος νομικών υπηρεσιών και πληροφόρησης δεν είναι πια απαγορευτικό.

Στο πλαίσιο αυτό, και έχοντας υπόψη ότι οι μικρομεσαίες αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται και στην ευρωπαϊκή αγορά υπηρεσιών, η Οδηγία 2006/123 της Ε.Ε. για τις Υπηρεσίες «χτίζει» πάνω στις Γενικές Υποχρεώσεις της GATS, επιδιώκοντας την περαιτέρω μείωση των γραφειοκρατικών κυρίως εμποδίων που συνιστούν τροχοπέδη για την δραστηριοποίηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, εντός και εκτός της εθνικής τους αγοράς. Μεταξύ άλλων, προβλέπεται η απλούστευση των διαδικασιών αδειοδότησης και πιστοποίησης, η ομαδοποίηση των απαιτούμενων στοιχείων και δικαιολογητικών σε ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων, ώστε κάθε εν-

διαφερόμενος να έχει εύκολη πρόσβαση σε αυτά, η θέσπιση «Ενιαίων Κέντρων Εξυπηρέτησης» για την παροχή πληροφόρησης καθώς και η δυνατότητα ηλεκτρονικής διεκπεραίωσης των διαδικασιών. Η μείωση τέτοιων γραφειοκρατικών εμποδίων, μεταφρασμένη σε χρηματικούς όρους, αποτελεί σημαντική ελάφρυνση για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες θα είναι σε θέση να χρησιμοποιήσουν επωφελέστερα τους εξοικονομούμενους πόρους, όπως πχ. για την βελτίωση της υποδομής τους ή για την πραγματοποίηση επεκτάσεων. Επομένως, ουσιαστικά καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι, αν και δεν προβλέπεται κάποιο άμεσο είδος χρηματοδότησης για τις επιχειρήσεις, εντούτοις και εν τοις πράγμασι, ένα είδος έμμεσης χρηματοδότησής τους όντως επιτυγχάνεται.

18. Υπάρχουν αντίστοιχα οφέλη για τις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις από την ανάληψη Συγκεκριμένων Υποχρεώσεων στους επιμέρους τομείς υπηρεσιών;

Αντίστοιχα προς τα προαναφερθέντα, τα σημαντικά οφέλη για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις που απορρέουν από την ανάληψη Συγκεκριμένων Υποχρεώσεων στο πλαίσιο της GATS δεν θα έπρεπε να παραβλέπονται. Με την υιοθέτηση της GATS, τα κράτη-μέλη δεσμεύονται ότι, για τους συγκεκριμένους τομείς που έχουν επιλέξει να αναλάβουν τις αντίστοιχες υποχρεώσεις, θα επιτρέπουν την καταρχήν επί ίσοις όροις πρόσβαση και δραστηριοποίηση των αλλοδαπών παρόχων υπηρεσιών στην εθνική τους αγορά. Στην πραγματικότητα, μία τέτοια δέσμευση έχει περισσότερες θετικές, παρά αρνητικές συνέπειες για τους Έλληνες παρόχους υπηρεσιών, οι οποίες εκδηλώνονται και στις δύο βασικές πτυχές της επιχειρηματικής δραστηριότητάς τους, όταν δηλαδή οι ίδιοι δρουν τόσο ως πάροχοι, αλλά και ως καταναλωτές μίας ορισμένης υπηρεσίας.

Από την μία πλευρά, υπό την ιδιότητα του παρόχου, ο όποιος κίνδυνος προέρχεται από τον διεθνή ανταγωνισμό για τα συμφέροντα των Ελλήνων παρόχων υπηρεσιών αντισταθμίζεται στο έπακρο, καθώς η Ελλάδα αφενός δεν θα υποχρεωθεί

ποτέ να «ανοίξει» την αγορά της παραπάνω από όσο επιθυμεί και αφετέρου δικαιούται, ακόμα και για τους τομείς που επέλεξε να «ανοίξει», να διατηρεί μέτρα που ευνοούν και προστατεύουν του ημεδαπούς παρόχους σε σχέση με τους αλλοδαπούς, αρκεί μονάχα να έχει προνοήσει για την εισαγωγή της σχετική επιφύλαξης στον Πίνακα Συγκεκριμένων Υποχρεώσεων της Ε.Ε., που την περιλαμβάνει. Παράλληλα, οι Έλληνες πάροχοι υπηρεσιών θα μπορούν να επωφελούνται από τη δυνατότητα δραστηριοποίησής τους σε μία πιθανώς πιο μεγάλη, πιο ελκυστική ή και πιο ανοιχτή, σε σχέση με την ελληνική, αλλοδαπή αγορά υπηρεσιών. Έτσι, δίνεται πλέον η δυνατότητα στις ελληνικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις να συνυπάρξουν, με αλλοδαπούς παρόχους υπηρεσιών, σε ένα περιβάλλον υγιούς ανταγωνισμού, ίσων ή και περισσότερων ευκαιριών, στο πλαίσιο της ελληνικής αγοράς, αλλά και η ευκαιρία ευκολότερης πρόσβασης σε ένα πολλαπλάσιο -σε σχέση με την εθνική τους αγορά- αγοραστικό κοινό, αυτό των εθνικών αγορών όλων των άλλων κρατών-μελών του ΠΟΕ, μία ευκαιρία που μέχρι πρότινος αποτελούσε προνόμιο μονάχα των πολυεθνικών και που για πρώτη φορά μπορούν να αδράξουν και οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

Από την άλλη πλευρά, δεν είναι καθόλου σπάνιο μία επιχείρηση, η οποία είναι πάροχος υπηρεσιών να είναι ταυτόχρονα και καταναλωτής μιας άλλης υπηρεσίας στο πλαίσιο της επιχειρηματικής της δραστηριότητας, όπως π.χ. μία επιχείρηση «καταναλώνει» υπηρεσίες ηλεκτροδότησης για την παροχή των δικών της υπηρεσιών ή ακόμα χαρακτηριστικότερα, μία επιχείρηση που δραστηριοποιείται στον τομέα της παροχής υπηρεσιών λιανικού εμπορίου «καταναλώνει» τις αντίστοιχες υπηρεσίες χονδρικού εμπορίου. Μία τέτοια επιχείρηση επωφελείται αδιαμφισβήτητα από την εντατικοποίηση του ανταγωνισμού στην αγορά υπηρεσιών στην οποία απευθύνεται ως καταναλωτής, καθώς έτσι αποκτά μία διευρυμένη δυνατότητα επιλογής μεταξύ περισσότερων παρόχων υπηρεσιών, οι οποίοι μάλιστα, ακριβώς λόγω της ύπαρξης του ανταγωνισμού, θα έχουν ένα συνεχές κίνητρο για τη βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών τους και την παροχή τους σε συμφέρουσες τιμές. Παράλληλα, είναι επίσης προφανές ότι τα ίδια οφέλη απολαμ-

βάνει ως καταναλωτής υπηρεσιών και ένα άτομο κατά την κάλυψη των μη επαγγελματικών, προσωπικών του αναγκών, που πλέον μπορεί να επιλέξει την υπηρεσία και τον πάροχο που προσφέρει για αυτόν τη σωστή σχέση ποιότητας και τιμής, ανάμεσα σε ένα ολοένα διευρυνόμενο πλήθος ημεδαπών και αλλοδαπών ανταγωνιστικών εναλλακτικών.

19. Υπάρχει κάποια πρόβλεψη για προώθηση των στόχων της GATS; Τί σημαίνει η έννοια της προοδευτικής απελευθέρωσης στο πλαίσιο της GATS;

Η έννοια της προοδευτικής απελευθέρωσης του παγκόσμιου εμπορίου υπηρεσιών αποτελεί τόσο θεμελιώδη αρχή και κεντρικό στόχο της GATS, ώστε όχι μόνο αποτυπώνεται στο προοίμιο της, αλλά αφιερώνεται σε αυτή και ολόκληρο το τέταρτο μέρος της Συμφωνίας, που φέρει και τον αντίστοιχο τίτλο. Ειδικότερα, το μέρος IV της GATS περιλαμβάνει το Άρθρο XIX, ως πυρήνα της σχετικής υποχρέωσης και τα Άρθρα XX και XXI, που εμπεριέχουν τεχνικές ρυθμίσεις σχετικά με τους Πίνακες Συγκεκριμένων Υποχρεώσεων των κρατών-μελών και τη διαδικασία τροποποίησής τους. Σκοπός της αρχής της προοδευτικής απελευθέρωσης είναι η σταδιακή μείωση των εμποδίων που τίθενται στο διεθνές εμπόριο υπηρεσιών, ώστε όλο και περισσότεροι τομείς υπηρεσιών της εθνικής αγοράς ενός κράτους-μέλους να εντάσσονται σε ένα πιο ανοιχτό ρυθμιστικό πλαίσιο, διευκολύνοντας τη συμμετοχή αλλοδαπών παρόχων υπηρεσιών και συμβάλλοντας έτσι στην οικονομική ανάπτυξη όλων των κρατών-μελών του ΠΟΕ. Αυτό επιτυγχάνεται αφενός με την σταδιακή υπαγωγή περισσότερων τομέων υπηρεσιών στο καθεστώς Συγκεκριμένων Υποχρεώσεων που κάθε κράτος-μέλος αποτυπώνει στον Πίνακά του και αφετέρου, με την προοδευτική ανάληψη περισσότερων Συγκεκριμένων Υποχρεώσεων σχετικά με την παροχή Πρόσβασης στην Αγορά και Εθνικής Μεταχείρισης σε σχέση με τους τομείς που το κράτος έχει ήδη συμπεριλάβει στον Πίνακά του.

Ειδικότερα, το Άρθρο XIX της GATS προβλέπει την υποχρέωση των κρατών-μελών να εκκινούν και να μετέχουν σε περιοδικούς γύρους διαπραγματεύσεων, προκειμένου να διατηρείται μια συνεχής

δυναμική στην πορεία προς την επίτευξη ενός υψηλότερου επιπέδου απελευθέρωσης του εμπορίου υπηρεσιών. Ακόμη, καθορίζει τους στόχους και τις αρχές που πρέπει να διέπουν τις διαπραγματεύσεις αναφερόμενο, μεταξύ άλλων, στην προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης και των συμφερόντων όλων των κρατών-μελών του ΠΟΕ, μέσω της επέκτασης του εμπορίου υπηρεσιών σε μία αμοιβαίως επωφελή βάση, με ταυτόχρονο σεβασμό στην εθνική πολιτική και το επίπεδο ανάπτυξης κάθε κράτους-μέλους αλλά και τις ιδιαίτερες ανάγκες των αναπτυσσόμενων και των λιγότερο ανεπτυγμένων κρατών. Ο πιο πρόσφατος γύρος διαπραγματεύσεων για τις υπηρεσίες ξεκίνησε το 2000, στην Ντόχα του Κατάρ. Τα αποτελέσματά του ενσωματώθηκαν το 2002 σε ένα ευρύτερο πακέτο διαπραγματεύσεων για όλα τα ζητήματα του ΠΟΕ, που ονομάζεται «Doha Development Agenda» και που θα κυρωθεί εν συνόλω από όλα τα κράτη-μέλη του ΠΟΕ, όταν ολοκληρωθούν όλες οι επιμέρους διαπραγματεύσεις, που διεξάγονται στο πλαίσιο του Γύρου της Ντόχα. Δυστυχώς, παρά τις εντατικές προσπάθειες των τελευταίων χρόνων, ο Γύρος παραμένει ανοικτός μέχρι σήμερα, χωρίς οποιαδήποτε ένδειξη κατάληξης των διαπραγματεύσεων, με αποτέλεσμα ορισμένα κράτη-μέλη του ΠΟΕ να αναζητούν, ακόμα και εκτός του Οργανισμού, τρόπους προώθησης της προσπάθειας απελευθέρωσης του εμπορίου υπηρεσιών.

20. Γίνεται κάτι για να αντιμετωπιστούν οι καθυστερήσεις στους Γύρους των Διαπραγματεύσεων για την απελευθέρωση του εμπορίου υπηρεσιών, ακόμη και εκτός ΠΟΕ; Τί είναι η TiSA;

Προς τον σκοπό της περαιτέρω απελευθέρωσης του εμπορίου υπηρεσιών και λόγω των καθυστερήσεων στις διαπραγματεύσεις του ΠΟΕ, 23 κράτη-μέλη του Οργανισμού αποφάσισαν την έναρξη μίας σειράς διαπραγματεύσεων, εκτός του πλαισίου του ΠΟΕ, με σκοπό τη σύναψη μιας νέας συμφωνίας για το εμπόριο υπηρεσιών, της TiSA (Trade in Services Agreement). Μεταξύ των βασι-

κότερων συμμετεχόντων είναι η Ε.Ε. (που και εδώ εκπροσωπεί τα 28 κράτη-μέλη της, βλ. ερώτηση 3), οι ΗΠΑ και η Αυστραλία, ενώ απουσιάζουν από τις διαπραγματεύσεις οι χώρες BRICS (Βραζιλία, Ρωσία, Ινδία, Κίνα και Νότιος Αφρική). Μέσω των διαπραγματεύσεων, επιδιώκεται η σύναψη μιας συμφωνίας συμβατής με την GATS, που μελλοντικά θα μπορούσε να συμπεριλάβει ακόμη μεγαλύτερο αριθμό συμμετεχόντων και που θα αποσκοπεί στο περαιτέρω «άνοιγμα» των εθνικών αγορών υπηρεσιών, με σκοπό την ενδυνάμωση του διακρατικού εμπορίου υπηρεσιών και την ενίσχυση της αναπτυξιακής πορείας των εμπλεκόμενων κρατών.

Από τις ανακοινώσεις των συμμετεχόντων κρατών σχετικά με την πορεία των διαπραγματεύσεων, η TiSA φαίνεται να κινείται κοντά στις βασικές αρχές και ρυθμίσεις της GATS, με κεντρική θέση και εδώ να κατέχει η υποχρέωση παροχής ισότιμης ευνοϊκής μεταχείρισης σε ημεδαπούς και αλλοδαπούς παρόχους ομοειδών υπηρεσιών. Παράλληλα, φαίνεται πως επιδιώκεται μία περαιτέρω επέκταση των τομέων του εμπορίου υπηρεσιών για τους οποίους θα αναληφθούν υποχρεώσεις, με αυτούς να αφορούν μεταξύ άλλων τις διαδικασίες αδειοδότησης, το ηλεκτρονικό εμπόριο, τις οικονομικές υπηρεσίες, τις θαλάσσιες, οδικές και αεροπορικές μεταφορές, τις τηλεπικοινωνίες και τις υπηρεσίες ταχυμεταφορών. Ιδιαίτερη σημασία έχει πως η Ε.Ε. έχει ήδη ρητά εκδηλώσει την πρόθεσή της να διατηρηθεί κατά το δυνατόν ανεπηρέαστο το δικαίωμα των μελών της να νομοθετούν αυτόνομα σχετικά με τα εργασιακά και κοινωνικοασφαλιστικά δικαιώματα και τη ρύθμιση των περιβαλλοντικών προτύπων. Παρότι οι διαπραγματεύσεις βρίσκονται ακόμα σε πρώιμο στάδιο και οι συμμετέχοντες δεν έχουν σημειώσει σημαντική πρόοδο προς την απελευθέρωση περισσότερων τομέων υπηρεσιών, στόχος των μερών παραμένει να καταλήξουν σε ένα κείμενο που θα εκφράζει τις ανάγκες της σύγχρονης αγοράς υπηρεσιών, ωθώντας σε περαιτέρω απελευθέρωση του διακρατικού εμπορίου υπηρεσιών, όπως ήδη εδώ και 20 χρόνια επιδιώκεται στο πλαίσιο του ΠΟΕ.

Για περισσότερες πληροφορίες, επισκεφθείτε τους παρακάτω ιστότοπους

- Ο ΠΟΕ εν συντομία (φυλλάδιο «γνωριμίας» με τον Οργανισμό, στα αγγλικά):
 - https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/inbrief_e/inbr00_e.htm
- Η Ευρωπαϊκή Ένωση και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (Ιστότοπος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με πληροφορίες για τον ΠΟΕ και τις Συμφωνίες του):
 - http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/el/displayFtu.html?ftuid=FTU_6.2.2.html
- Απόφαση 94/800/EΚ του Συμβουλίου της Ε.Ε. σχετικά με τη σύναψη των Συμφωνιών του ΠΟΕ (συνοπτική απεικόνιση της GATS):
 - <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=URISERV:r11012&from=EL>
- GATS: Οδηγός για τις Επιχειρήσεις (Ένα αναλυτικό εγχειρίδιο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με ό,τι χρειάζεται να γνωρίζει μια επιχείρηση σχετικά με την GATS)
 - http://bookshop.europa.eu/ga/gats-pbCN8895581/downloads/CN-88-95-581-GR-C/CN8895581GRC_001.pdf;pgid=lq1Ekni0.1ISR00OK4MycO9B0000N8ppweCj;sid=z__SkOI8wn_Sg babFIFMN4AZbTyuwOXvySw=?FileName=CN8895581GRC_001.pdf&SKU=CN8895581GRC_PDF&CatalogueNumber=CN-88-95-581-GR-C
- Οδηγία 2006/123/EΚ σχετικά με τις Υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά:
 - <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:376:0036:0068:el:PDF>
- Ιστότοποι σχετικοί με την Ευρωπαϊκή Οδηγία για τις Υπηρεσίες:
 - http://ec.europa.eu/internal_market/services/docs/services-dir/leaflet/services_directives_el.pdf
 - http://ec.europa.eu/internal_market/eu-go/index_el.htm (στα αγγλικά)
- Ιστότοποι των Ελληνικών Κέντρα Ενιαίας Εξυπηρέτησης που έχουν δημιουργηθεί βάσει της Ευρωπαϊκής Οδηγίας για τις Υπηρεσίες:
 - <http://www.eu-go.gr/sdportal/index.jsp?lang=EL>
 - http://ec.europa.eu/internal_market/eu-go/index_el.htm
- Πληροφορίες για την πορεία των διαπραγματεύσεων της TiSA από τους ιστότοπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στα αγγλικά):
 - <http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/tisa/>
 - <http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/tisa/questions-and-answers/>

Συντάκτες
Ηλιάνα Νικολαΐδη
Χριστίνα Σιδέρη
Νίκος Αντωνιάδης
Λυδία Βενέρη

Συντονιστής θεματικής:
Παναγιώτης Θεοδωρόπουλος

Υπεύθυνος καθηγητής:
Δρ. Αναστάσιος Γουργουρίνης, Λέκτορας
Νομικής Σχολής ΕΚΠΑ